

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В. _____

Протокол № __ від _____ 2019 р.

УРБАНІСТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки _____ бакалавр _____

галузі знань _____ 10 Природничі науки, 01 Середня освіта _

спеціальності _____ 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта _

освітньої програми _____ Географія, Географія. Економіка _____

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Урбаністична географія»
підготовки бакалавр, галузей знань 10 Природничі науки, 01 Освіта,
спеціальностей 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта, освітніх програм
Географія, Географія економіка

30 серпня 2019 р. – 11 с.

Розробник: к. геогр. н., доц. кафедри економічної та соціальної географії
Поручинський В.І.

Рецензент: к. геогр. н., доц. кафедри економічної та соціальної географії
Слащук А. М.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економічної
та соціальної географії

протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (Барський Ю. М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією
географічного факультету

протокол № 1 від 11 вересня 2019 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (Поручинський В. І.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 10 Природничі науки, 01 Освіта Спеціальність: 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта Освітня програма: Географія, Географія. Економіка Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 4-ий
		Семестр 7-ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 22 год.
		Практичні (семінарські) 24 год.
		Самостійна робота 66 год.
		Консультації 8 год.
Форма контролю: <u>екзамен</u>		

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «Урбаністична географія», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр галузей знань 10 Природничі науки, 01 Освіта, спеціальностей 103 Науки про Землю, 014 Середня освіта, освітніх програм Географія, Географія. Економіка.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні теоретичні положення урбаністики та гоурбаністики, загальні закономірності та особливості територіальної організації міського населення у світі, Україні та її регіонах.

Метою викладання навчальної дисципліни «Урбаністична географія» є формування у студентів системних знань і розуміння концептуальних основ територіальної організації населення, закономірностей розміщення і розселення міського населення, теорій урбанізації і територіальної рухомості населення, історію і сучасний стан міського населення у світі та в Україні, особливості міського розселення, організацію виробничої і невиробничої сфери як умови розвитку розселення.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Урбаністична географія» є:

- навчити студентів аналізувати територіальну організацію населення;
- вивчити тенденції і фактори зміни розселення і міграційної рухомості населення;

- засвоїти основні прийоми прогнозування змін в територіальній організації населення;
- визначити особливості територіальної організації міського населення у світі, Україні та її регіонах.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

У результаті вивчення дисципліни студенти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Інтегральна компетентність (ІНТ): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми комплексного регіонального дослідження, що передбачає застосування теорій і методів сучасної геоурбаністики, проведення певних досліджень.

Загальні компетентності (ЗК): здатність до аналізу та синтезу; уміння застосовувати знання на практиці; навички роботи з інформацією; здатність працювати в команді фахівців з різних підрозділів.

Фахові компетентності (ФК): Компетентність у плануванні, проектуванні та виконанні наукових досліджень зі стадії постановки задачі до оцінювання та розгляду результатів та отриманих даних, що включає вміння вибрати потрібну тактику та стратегію; оволодіння необхідними для практичної роботи за фахом базовими знаннями в галузі розробки баз даних.

Знати: основні поняття та зміст соціологічних концепцій міста та урбаністики; особливості структури міського простору в залежності від історичних, політичних, географічних та інших факторів; основні методи дослідження міста та урбаністики.

Вміти: аналізувати факти та явища, які впливають на формування міського середовища; застосовувати отримані знання при здійсненні досліджень міста та урбаністичних тенденцій; вміти визначати та аналізувати основні проблеми міста та міського населення; визначати основні зони конфліктів у міському середовищі, здійснювати їх з та пропонувати способи вирішення на базі існуючих світових практик.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи розвитку міст та урбанізації					
Тема 1. Урбаністична географія як наука	4	2	-	2	-
Тема 2. Становлення міст: генезис розвитку міст та міських агломерацій	10	2	2	6	-
Тема 3. Класифікація і типологія міст	10	2	2	6	-
Тема 4. Основні історичні етапи розвитку міст	14	2	2	8	2
Тема 5. Міські системи. Моделі урбанізованих систем	8	2	2	2	2
Разом за змістовим модулем 1	46	10	8	24	4
Змістовий модуль 2. Територіальна організація та розвиток міст					
Тема 6. Міські агломерації	12	2	2	8	-
Тема 7. Урбанізований район і зона. Мегаполіси	10	2	2	6	-
Тема 8. Світові (глобальні) міста	14	2	4	8	-
Тема 9. Економічні, демографічні та екологічні проблеми міст	14	2	4	6	2
Тема 10. Концепція сталого міського розвитку	12	2	2	6	2
Тема 11. Особливості урбанізації в Україні	12	2	2	8	-
Разом за змістовим модулем 2	74	12	16	42	4
Всього годин	120	22	24	66	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Джерела і шляхи урбанізації	6
2	Історичні стадії урбанізації	6
3	Перші столиці та їх функції	6
4	Утворення перших міст-мільйонників	6
5	Теорія стадії урбанізації за Дж. Джеббсом	6
6	Теорія розміщення міст за В. Крісталлером	6
7	Особливості української урбанізації у ХХ ст	6
8	Природно-просторові ресурси міста	6
9	Мікрогеографія та мікродемографія міст країни	6
10	Зміни основних показників урбанізації у ХХ ст	6
11	Особливості та перспективи сучасної урбанізації	6
	Разом	66

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення не передбачає виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1											Модуль 2		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						МКР1	МКР2	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	30	30	
15					25						60		

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

1 бал – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

2 бали – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

3 бали – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

4 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилення на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

5 балів – чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання.

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає відповідь на теоретичні питання та розв'язання задач, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в *1 бал*. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – *30 балів* (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – екзамен. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю, а також результатів заліку у попередньому семестрі шляхом виведення середнього арифметичного.

У випадку підсумкової оцінки нижче 75 балів, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає екзамен у формі *усного опитування*. При цьому на екзамен виноситься *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Таблиця 6

Шкала оцінювання		
Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асоціації міст України [електронний ресурс] : [Офіційний сайт Асоціації міст України] / Режим доступу : <http://auc.org.ua/bill>.
2. Дмитрук О. Ю. Урбаністична географія з основами урбогеоекології (ландшафтознавчий аспект): Навч. посібник / О. Ю. Дмитрук. – К., 2000.

3. Лаппо Г. М. География городов / Г. М. Лаппо. – М. : Владос, 1997. – 479 с. – 480 с.
4. Урбаністика: Конспект лекцій / О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний. – Харків: ХДАМГ, 2002. – 208 с.
5. Урбаністика: Навчальний посібник / О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний. – Харків: ХДАМГ, 2003. – 244 с.
6. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. – 438 с.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття про абсолютні та відносні показники описання населення.
2. Позитивні та негативні риси урбанізації.
3. Феномен гіперурбанізації.
4. Основні форми міського розселення і їх обумовленість природними та соціально-економічними факторами.
5. Вплив на розселення населення рівня розвитку виробничих сил, природних умов і ресурсів.
6. Міські поселення постійні і тимчасові.
7. Рівні територіальних систем, ареали та райони розселення.
8. Міста як опорні пункти розселення.
9. Оптимізація територіальної організації міського розселення і вирішення проблем охорони навколишнього середовища.
10. Екологічне співставлення населених місць і природного середовища.
11. Поняття екологічного планування міста.
12. Методи описання міського розселення.
13. Показники щільності населення.
14. Показники нерівності розміщення міського населення.
15. Абсолютні і відносні показники розміщення міського населення.
16. Природні і соціально-економічні фактори, що визначають щільність міського населення.

17. Загальні закономірності розміщення міського населення в залежності від природних факторів.
18. Залежність міського розселення від рельєфу і віддаленості від морського побережжя.
19. Залежність розміщення міського населення від переважаючого типу економіки.
20. Вплив особливостей розміщення міського населення на соціально-економічний розвиток і екологічну ситуацію.
21. Створення перших міських поселень на Землі.
22. Стародавні міста Сходу: Єгипет, Межиріччя, Індія, Китай.
23. Розквіт міського розвитку у античні часи: від міст Східного Середземномор'я (Палестина, Фінікія) до Стародавньої Греції і міст Римської імперії.
24. Середньовікові європейські міста: функції, особливості розміщення і внутрішня структура Епохи Відродження – новий розквіт міського розвитку.
25. Середньовікові міста Сходу: арабські, індійські, китайські. Їх відмінності від європейських міст.
26. Історико-стильові особливості озеленення.
27. Стародавні міста на території сучасної України.
28. Міста Нового часу у Європі: становлення сучасних промислово-торгових міст – Амстердам, Брюссель та ін.
29. Особливості розвитку основних європейських столиць – Париж, Лондон, Берлін.
30. Появлення європейських міст у колоніях. Особливості нових міст у Північній Америці, Латинській Америці, Азії, Африці.
31. Розвиток міського розселення в Україні у Новий час.
32. Диференціація урбанізації по країнах світу до кінця Нового часу. Важливі міста світу до початку ХХ ст.
33. Типологія міст. Форми міських поселень і міського розселення.
34. Міське розселення у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються.

35. Міські агломерації, конурбації, мегаполіси, групові системи населених міст.
36. Територіальні і функціональні системи міських поселень.
37. Теорії розміщення і розподілу міст: Ціпфа, Крісталлера.
38. Концепції економіко-географічного положення міст.
39. Мікрогеографія міст.
40. Планувальна і соціально-економічна структура міст.
41. Основні тенденції розвитку процесів урбанізації і систем міст у сучасному світі.
42. Зв'язок урбанізації з міграцією і демографічними процесами.
43. Стадії урбанізації. Субурбанізація і рурбанізація.
44. Стадії урбанізації в різних країнах світу.
45. Територіальні основи міської (містобудівельної) політики в країнах світу.
46. Управління розвитком міста як інтегральним соціально-економічним суспільством, системою, комплексом.
47. Трансформація міського розселення під впливом управлінських рішень.
48. Особливості міського поселення на початку ХХ ст.
49. Особливості міських поселень в Україні.
50. Комплексна типологія міських поселень в Україні.
51. Регіональна географія міст України і міська політика в країні.
52. Селища міського типу як перехідна форма між міськими і сільськими поселеннями.
53. Зміни принципів українського містобудування в останні десятиріччя ХХ ст.
54. Основні тенденції зміни демографічної і міграційної ситуації у містах України.
55. Економічна основа існування суспільства. Типи господарства.
56. Основні принципи розміщення виробництва на різних етапах розвитку міського суспільства.

57. Зайнятість міського населення як інтегральний показник рівня соціально-економічного розвитку.
58. Економічні причини територіального перерозподілу міського населення (міграції).
59. Трудові міграції між країнами і регіонами.
60. Значення невиробничої сфери (сфери послуг) у містах.